

Lilla Sanden

Lilla Sanden - vandrarhemmet

2013 är det 50 år sedan Lilla Sanden flyttades från sin ursprungliga tomt för att ge plats för EPA-varuhuset, som senare bytte skepnad till ICA-butiken Extra, som nu ersatts av butikerna NETTO och Systembolaget samt en trappa ner varuhuset Extrapalnet.

Namnet Lilla Sanden kanske skall förklaras med att det i Kinna, före det att denna byggnad uppfördes, fanns en större gård som hette Kinna Sanden. Namnformen Lilla Sand förekommer också.

Om man bläddrar i gamla tidningsklipp från den tiden kan man inte undgå att beundra det engagemang som visades, och det stora mått av frivilligt arbete som utfördes för att rädda den gamla förläggaregården undan grävskopornas käftar. Arbetet med flyttningen och renoveringen ägnades rikligt utrymme i spalterna. Förutom från föreningens protokoll och verksamhetsberättelser är uppgifterna i det följande hämtade från dessa tidningsklipp, bl. a. från Göteborgs-Tidningen söndagen den 24 mars 1963, där föreningens dåvarande ordförande Knut Ivarsson utförligt redogör för projektet.

Erbjudes som gåva

Fastigheten ägdes av AB Ludvig Svensson, vars ledning gärna såg att den gamla gården kunde bevaras. Företaget vände sig på våren 1962 till hembygdsföreningen med en förfrågan om föreningen hade möjlighet att som gåva ta hand om byggnaden för att genom flyttning bevara den, och erbjöd samtidigt 5.000 kronor i bidrag till flyttningskostnaderna, och senare även till trädgårdsplaneringen. Ett annat textilföretag, Kinnaströms Väveri AB, erbjöd tomtmark för 3 kr M2.

Efter att ha gjort en del undersökningar beslöt föreningen att med tacksamhet mottaga gåvan. Avsikten var att använda huset som [vandrarhem](#) under sommaren och under övrig tid bruka lokalerna i föreningens verksamhet.

Nu följde en hektisk tid för Kinna Hembygdsförening. Det var många problem som skulle lösas innan det var dags att påbörja flyttningen till den nya grunden - ett företag som följdes av allmänheten med stort intresse under sommaren 1963.

Första styrelsen

Vid föreningens kvartalsmöte den 17 oktober 1962 valdes den första styrelsen för den sektion inom föreningen som skulle handha skötseln av fastigheten: Elis Svensson, Liss Söder, Rolf Gustafsson och Erik Salomonsson. Därutöver skulle en ledamot i hembygdsföreningens styrelse ingå. I den första verksamhetsberättelsen är också Robert Hylander upptagen som ledamot av styrelsen.

De första åren benämndes denna sektion Vandrarhemsstiftelsen. Ekonomin hölls skild från föreningens övriga verksamhet genom att man hade egen kassa, som tog ut hyra då föreningen

nyttjade Lilla Sandens lokaler. En form av den idag så populära interna debiteringen inom företag och förvaltning.

Problem med avstyckningen

Förutom att klara de finansiella problemen, uppenbarade sig en del svårigheter i samband med avstyckningen av tomtmarken. Det anmärktes på att den gjorda avstyckningen stred mot gällande stadsplan. Detta hade till följd att ärendet fördröjdes och att föreningen därmed inte kunde få lagfart på fastigheten. Representanter för Kinna köping och hembygdsföreningen uppvaktade då länsstyrelsen i ärendet, varvid framhölls att detta är ett ovanligt vackert initiativ och ett fint exempel på gott samarbete mellan kommunala myndigheter och tjänstemän, föreningsrörelsen, företag och allmänheten för att bevara en byggnad med stort kulturvärde.

Den uppvaktande deputationen gjorde en framställning om att avstyckningen skulle fastställas. Så blev också länsstyrelsens beslut.

Kalkylerna spricker

Kostnaderna för att genomföra projektet beräknades i ett tidigt skede till 35.000 kr. Men som alltid visade det sig att teori och praktik inte riktigt är samma sak - slutbeloppet blev vida större. Knut Ivarsson nämner i GT att kostnaderna egentligen skulle ha rört sig om ca 125.000 om allt arbete utförts av betald arbetskraft. Men genom ett mycket stort ideellt arbete har denna summa pressats till runt 85.000 kr. Kommunalt bidrag på 10.000 kr erhöles, men något statligt bidrag blev det dock inte. Nordiska museet framhöll att det ur kulturhistorisk synpunkt är uteslutet att tillstyrka anslag för en sådan inredning som är aktuell här. Dessutom inflöt generösa bidrag från många håll, både som kontanter och i form av material till renovering och inredning samt arbetskraft.

Genom att byggnaden skulle fungera som vandrarhem, bidrog Svenska Turistföreningen till inredning av rummen.

Klart för invigning

I närvaro av alla parter, enskilda personer, företag, myndigheter och organisationer som varit inblandade i arbetet, invigdes så högtidligen den 26 juni 1963 viskadalens första vandrarhem, för att tagas i bruk den 1 juli. I de många talen uttrycktes beundran och tacksamhet för det arbete som nedlagts för att rädda den gamla 1700-talsbyggnaden.

Från hembygdsföreningen riktades, genom Knut Ivarsson, ett varmt tack till alla som på något sätt bidragit till det fina resultatet. Han erinrade om att företaget blivit långt svårare att genomföra än vad man från början räknat med, och att påfrestningarna mer eller mindre satt hela föreningen i gungning - både ekonomiskt och arbetsmässigt.

Så man kan förstå om de medlemmar som varit engagerade i projektet kände sig glada över att det nu var fört i hamn - och kanske också en smula stolta.

De första gästerna

Redan under lördag, söndag den 4 o 5 maj hade allmänheten haft tillfälle att bese det blivande vandrarhemmet i samband med att en vårbasar då arrangerades där.

De första vandrarhemsgästerna skrevs in ett par dagar före den officiella öppningdagen. Det var Margareta och Arne Laxell med sonen Bertil från Fiskeby utanför Norrköping, som av en händelse kom förbi Kinna och sökte logi.

Verksamheter i huset

Verksamheten i Lilla Sanden handhas alltifrån starten av en kommitté, som idag består av 10 personer, vilka alternerar som "jourhavande".

I början skötte föreningens medlemmar jourtjänsten även under vandrarhemstiden på ideell basis, men från 1970 drivs vandrarhemmsverksamheten av betald värdinna. Margareta Eliasson och Berta Widell delade på tjänsten som första året. Från 1975 har Margareta fram till 1990 fungerat som uppskattad värdinna för vandrarhemmet. Åren därefter har innehavaren av värdinneskapet skiftat.

Förutom som vandrarhem fungerar huset som föreningens mötes- och kursgård. Ett mycket stort antal kurser och studiecirklar har haft huset som sin fasta punkt, antingen det nu gällt dans, slöjd, språk, hembygdsforskning eller andra ämnen i den tidvis mycket aktiva studieverksamheten. Inför julmarknaden har man under en följd av år mötts här för att förfärdiga vinster till otterierna. Dessa aktiviteter i lokalerna har på senare år i stort sett upphört. Dels har intresset för dem drastiskt minskat och dels har det visat sig vara svårt att kombinera detta med verksamhet som vandrarhem.

Under fem år, 1978 till 1982 var Kinna Turistbyrå inrymd i Lilla Sanden, med Margareta Eliason och Knut Carlsson som föreståndare

De tider föreningen inte nyttjar lokalerna för egen del hyrs de ut till enskilda och sammanslutningar.

Problem med dåliga grundförhållanden

Den mark som ställdes till förfogande då Lilla Sanden flyttades utgjordes till största delen av fyllnadsmassor i en ravin. Relativt snart satte sig dessa massor, vilket medförde stora problem med sprickbildning i källarens väggar och golv samt sneda fönster och dörrar. Vid flera tillfällen har åtgärder vidtagits för att rätta till skadorna.

Problemen kulminerade vid ett "skyfall" 1995, då vi fick 20 cm vatten på källargolvet och den utvändiga källartrappan fylldes med vatten. De stora vattenmängderna orsakade också att delar av fyllnadsmassan under huset spolades bort med följd att sprickorna i grunden förvärrades så att en omfattande grundförstärkning var nödvändig. Det skilde c:a 17 cm i höjd mellan olika delar av källarens golvyta.

Ärendet har dragit ut på tiden, dels på förhandlingar med försäkringsbolaget (Som dock inte gav ersättning för annat än de invändiga vattenskadorna) och dels genom underhandlingar med Marks kommun om kompensation för att tomt med bristande markförhållande upplåtits för bebyggelse. Anbud från ett par olika företag om radikala åtgärder; i princip att "ställa huset på pålar" eller att flytta det till ny tomt. Dessa anbud låg dock på närmare 2 miljoner kronor varför det bedömdes ekonomiskt orealistiskt att anta.

Nu hade emellertid en av föreningens medlemmar med erfarenhet av jord och grundförhållanden kläckt en idé. I princip innebärande att ett par pålar sattes ner till fast grund (c:a 55 m). På dessa pålar placeras en konstruktion av järnbalkar som stöd under den del av byggnaden där grundförhållandena är sämst. Detta till en kostnad av c:a 500 000. Efter beviljat anslag av 350 000 från kommunen utfördes åtgärderna enligt förslaget. Förutom den nämnda balkkonstruktionen ingick i arbetet också att den yttre källartrappan och så gott som hela källarväggen på baksidan murades om. Byggnadens bottenplatta förstärktes och golven i källaren har justerats för att utjämna höjdskillnader.

Medan källarväggen murades om bars byggnaden upp av stolpar. Sättningar i byggnaden har justerats genom att huskroppen ovanför källarvåningen höjts; som mest c:a 15 cm i en punkt mitt på baksidan. Däremot har inte den stora höjdskillnaden på c:a 30 centimeter mellan gavlarnas höjdläge kunnat elimineras.

Lilla Sands förflutna

I samband med flyttningen av Lilla Sanden gjorde Robert Hylander dessa anteckningar.

Det är ej känt, när Lilla Sanden bebyggdes med det hus, som år 1962 flyttades genom Kinna Hembygdsförenings försorg, men möjligen är det uppfört av förläggaren Sven Andersson, Kinna Sanden, vid mitten av 1800-talet.

Första kända innehavare av bostaden, omkring 1860-1870, var en garvare vid namn Ahlstrand, vilken hade garveri öster om vägen nära bron Häggån. Ahlstrand kom emellertid på obestånd och flyttade från Kinna omkring 1870.

Då Claes Håkanson ingick äktenskap med Sven Anderssons dotter Carolina år 1872, flyttade de in på Lilla Sanden, där sedan samtliga deras barn föddes. Som egen företagare bedrev Håkansson här förläggarrörelse, tills han efter svärfaderns död år 1876 övertog dennes lokaler år 1880.

Till Lilla Sanden hörde vid denna tid så mycket jord, att stället födde ett par kor och en häst. Sedan Claes Håkanson flyttat till Kinna Sanden, såldes Lilla Sanden år 1888 till en av Håkanssons kontorister, Ludvig Svensson, vilken sedan bedrev egen förläggarrörelse i fastigheten. [Nuvarande Ludvig Svensson AB].

År 1873 uppförde Sven Andersson den stora manbyggnaden "villan" på Ytterås [Nuvarande Boråsvägen 27] i samband med att hans dotter Augusta ingick äktenskap med August Larsson från Kronäng, vilken senare blev ägare till gården. Efter Larssons död köptes Ytterås av Ludvig Svensson, och i samband därmed flyttade änkan och hennes dotter, bankkassörskan Anna Larsson, år 1902 till Lilla Sanden, varefter de bodde där till fru Larssons död 1928.

Efter denna tid disponerades huset i stort sett av släkten Melin, där flera medlemmar innehaft anställning i Aktiebolaget Ludvig Svensson.